

Tájékoztató az örökbefogadás feltételeiről

(Forrás: Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztály)

Az örökbefogadást a Családjogi törvény (1952. évi IV. törvény) szabályozza.

Az örökbefogadás célja az, hogy annak a gyermeknek, akinek nincsenek vér szerinti szülei, vagy a szülők a gyermeket nem tudják, vagy nem akarják nevelni, megfelelő, nevelésére alkalmas szülőket biztosítson és olyan helyzetet, mintha az örökbefogadók vér szerinti gyermeke lenne.

Az örökbefogadás feltételei

A gyermek oldaláról szükséges feltétel: kiskorú legyen és jogilag örökbefogadható.

Az eljárás csak akkor indítható meg, ha a gyermek jogilag örökbefogadható, és az az érdeke, hogy örökbefogadják.

A vér szerinti szülő részéről feltétel: a gyermek jogi örökbefogadhatósága a vérszerinti szülő magatartásán, körülményein alapul. Ezek valamelyikének megléte nélkül a gyermek örökbefogadása nem valósulhat meg.

a) A gyermek örökbefogadható, ha **vérszerinti szülei úgy döntenek, hogy hozzájárulnak gyermekük örökbefogadásához**. Ha számukra ismert személy általi örökbefogadáshoz járulnak hozzá, akkor és csak akkor **nyílt az örökbefogadás**, ha számukra ismeretlen személy általi örökbefogadáshoz, akkor **titkos az örökbefogadás**. Az utóbbi esetben (amennyiben ismeretlen személy javára járul az örökbefogadáshoz a szülő) ha a gyermek nem egészséges, vagy betöltötte 6. életévét, a gyámhivatal jóváhagyása szükséges a hozzájáruláshoz. Ha a gyámhivatal 60 napig nem nyilatkozik, a jóváhagyás megadottnak tekintendő. A gyámhivatal döntése előtt megkeresi az Emberi Erőforrások Minisztériumában működő országos nyilvántartást, arra vonatkozóan, hogy a gyermek örökbefogadására van-e esély.

2010-ben 197 gyermek esetében, 2011-ben 200 gyermek esetében járultak hozzá szüleik nyílt örökbefogadásukhoz (többségében újszülött gyermekek esetében). Titkos örökbefogadáshoz hozzájárulás 2010-ben 144 gyermek esetében (ebből 59 újszülött gyermek), 2011-ben 151 gyermek esetében (ebből 62 újszülött gyermek) volt.

b) Ha a gyermek gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedik, és a vérszerinti szülő **önhibájából** kapcsolattartási kötelezettségének nem tesz eleget, valamint nem változtat körülményein annak érdekében, hogy gyermekét családjában nevelhesse, a **gyermeket a gyámhivatal örökbefogadhatóvá nyilvánítja**.

Ebben az esetben **az örökbefogadás csak titkos lehet**.

2010-ben 227 gyermek, 2011-ben 258 gyermek, 2012-ben 271 gyermek (ELŐZETES ADAT) örökbefogadására került sor azért, mert a gyermeket a gyámhivatal örökbefogadhatóvá nyilvánította.

c) **A bíróság megszünteti a szülő felügyeleti jogát**

- ha felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti
- a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem tart a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyermekével kapcsolatot, vagy nem működik együtt a gyermeket gondozókkal, és körülményein, életvitelén nem változtat a gyermek hazavitele céljából.

- bármelyik gyermeke ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélték.

Ebben az esetben **az örökbefogadás csak titkos lehet.**

2010-ben 75 gyermek, 2011-ben 69 gyermek, 2012-ben 85 gyermek (ELŐZETES) örökbefogadására került sor azért, mert a bíróság megszüntette a szülők szülői felügyeleti jogait.

d) **A szülők halála** esetében ha nincs olyan hozzátartozó, aki gondoskodna a gyermekről, a gyermek örökbefogadható lesz.

2010-ben 4 gyermek, 2011-ben 12 gyermek, 2012-ben 6 gyermek (ELŐZETES) örökbefogadására került sor azért, mert szüleik elhaláloztak.

e) **Ha a gyermek ismeretlen szülőktől származik** (talált gyermek). Ha újszülött korban inkubátorba helyezték, akkor örökbefogadható, ha az elhelyezéstől számított 6 héten belül a szülők nem jelentkeznek gyermekükért. **Az örökbefogadás ebben az esetben is titkos.**

2010-ben 5 gyermek, 2011-ben 4 gyermek, 2012-ben 12 (ELLENŐRIZENDŐ) gyermek örökbefogadására került sor azért, mert ismeretlen szülőktől származott.

Magyarországon a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek közül évente mintegy 700-750 gyermek válik jogilag örökbefogadhatóvá, de csak mintegy kétharmaduk örökbefogadása realizálódhat a gyermekek életkora, egészségi állapota és nemritkán testvérkapcsolataik miatt.

NEM VÉGLEGES ADATOK:

Gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő 2012-ben örökbefogadhatóvá vált gyermekek életkor – egészségi állapot szerinti csoportosításban

a gyermekek életkora	egészséges	Korrigálható egészségügyi problémája van	súlyosabb egészségügyi problémája van	az összes gyermek
0 - 3 év	176	36	20	232 (36%)
3-6 év	86	13	14	113 (18%)
6-10 év	107	11	12	130 (20%)
10-18 év	119	8	42	169 (26%)
összes	488 (76%)	68 (10%)	88 (14%)	644

Mint a fenti táblázat is mutatja, hogy a 2012-ben gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő 644 jogilag örökbefogadhatóvá vált gyermek 26%-a tízedik életévét betöltötte, és a fiatalabb életkorú gyermekek 7 %-a súlyosabb egészségügyi problémákkal küzd. Örökbefogadásukra nagyon kevés esély van.

Az örökbefogadás feltételei az örökbe fogadni szándékozók oldaláról:

Az fogadhat örökbe, aki

- teljesen cselekvőképes nagykorú,
 - személyisége és körülményei alapján alkalmas örökbefogadó szülőnek,
 - részt vett az örökbefogadás előtti tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon,
 - nem áll szülő felügyeletet megszüntető, vagy közügyek gyakorlásától eltiltó bírói ítélet hatálya alatt,
 - a gyermeknél legalább 16 és legfeljebb 45 évvel idősebb,
- és alkalmasságát a gyámhivatal határozatban állapítja meg.

Örökbefogadó lehet házaspár vagy egyedülálló. Az örökbefogadás egy családpótló intézmény, ezért a családjogi törvény a gyermek érdekében fogalmazza meg azt a zsinórmértékű szabályt, hogy **elsősorban a házasságban élő örökbefogadók által történő örökbefogadást kell a gyámhivatalnak engedélyezni**, ami azt jelenti, hogy az egyedül álló általi örökbefogadás sem kizárt, amennyiben az a gyermek érdekében áll. Egyedülálló személy által történt örökbefogadás fennállása esetén más személy nem fogadhatja örökbe a gyermeket, tehát kizárt, hogy az örökbefogadó élettársa örökbefogadóként felléphessen. Az örökbefogadás fennállása alatt utólagosan a gyermeket csak az örökbefogadó házastársa fogadhatja örökbe.

Az örökbefogadók és a gyermek közötti korkülönbséget a gyámhivatal a konkrét örökbefogadási eljárásban vizsgálja, házaspár örökbefogadók esetében a fiatalabb házastárs életkorát kell alapul vennie, testvérek örökbefogadása esetében pedig az idősebb gyermek életkorát.

Az örökbe fogadni szándékozók az eljárást a lakóhelyük szerinti **megyei/fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál (továbbiakban: szakszolgálat)** indíthatják el. Házastársak esetében ha lakóhelyük különböző szakszolgálat illetékességi területén van (külön megyében), el kell dönteniük, melyik szakszolgálatot választják. A szakszolgálat **személyes beszélgetés során, és írásban is tájékoztatja** az örökbe fogadni szándékozót az örökbefogadás feltételeiről és arról, hogy alkalmasságának megállapítása érdekében az általa meghatározott helyen és időpontban pszichológiai vizsgálaton, illetve tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon kell megjelennie, hozzájárulásával megkeresi háziorvosát, szükség esetén szakorvosát arra vonatkozóan, hogy nem szenved-e olyan betegségben, amely korlátozza gyermek nevelésében, valamint arról, hogy családi és lakáskörülményeit (környezettanulmány) a helyszínen fogja vizsgálni.

Az örökbe fogadni szándékozó személy **pszichikai alkalmasságának vizsgálata során** a szakszolgálat feltárja, hogy az örökbefogadási szándék motivációja, a család élethelyzete, az örökbe fogadni szándékozó személy életkora és személyisége, a gyermek nevelésével kapcsolatos elképzelése előreláthatólag biztosítja-e az örökbefogadandó gyermek harmonikus fejlődését, felnevelését. A szakszolgálat által felkért **házi orvosnak, vagy szakorvosnak** arra kell választ adnia, hogy az örökbe fogadni kívánó személy nem szenved-e a gyermek megfelelő ellátását is korlátozó testi, érzékszervi, értelmi fogyatékoságban, alkohol vagy kábítószer függőségben, súlyos pszichotikus zavarban, illetve olyan betegségben, amely miatt - akár időszakosan is - akadályozott a gyermekről való gondoskodás, illetve amely a gyermek fejlődését veszélyezteti.

Az örökbe fogadni szándékozó szülő az örökbefogadói tanfolyamot megelőzően **tanácsadáson vesz részt**, melyet pszichológus tart. A tanácsadás célja, hogy az örökbe fogadni szándékozó szülő megismerje azokat az esetleges nehézségeket, amelyekkel a személyisége, motivációi, családstruktúrája alapján az örökbefogadás során szembesülhet, továbbá felmérje, hogy a családjában, környezetében milyen konfliktusokat okozhat a gyermek odakerülése, és hogy ezeket miként lehet

kezelni, illetőleg az örökbefogadást követően felmerülő kérdéseivel, gondjaival kihez fordulhat. Célja továbbá, hogy a tanácsadást végző szakember megismerje az örökbe fogadni szándékozó motivációit, valamint jelenlegi és virtuális családstruktúráját, megalapozott döntést tudjon hozni arról, hogy alkalmas-e az örökbe fogadni szándékozó szülő az örökbefogadásra.

A szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó személyt a jogszabályban foglaltaknak megfelelően felkészíti az örökbefogadásra. **Az örökbefogadói tanfolyam célja** a résztvevők megismertetése az örökbefogadás társadalmi és jogi hátterével, az örökbe fogadható gyermekek speciális helyzetével, az örökbefogadással együtt járó konfliktusokkal és azok kezelésének módjaival, valamint azzal, hogy milyen nagy jelentősége van a családi kapcsolatoknak, a kötődésnek, továbbá a veszteségnek a gyermek életében. Az örökbefogadói tanfolyam időtartama 21 óra.

A szakszolgálat elkészíti az alkalmasságra vonatkozó véleményeket, és a tanfolyam elvégzését követően – az örökbe fogadni szándékozó kérelmére - a véleményeket javaslatával együtt megküldi **az örökbe fogadni szándékozók lakóhelye szerinti járási gyámhivatalnak**. A szakszolgálat konkrét javaslatot tesz arra vonatkozóan, hogy az örökbe fogadni szándékozó milyen életkorú, milyen egészségi állapotú, illetve hogy egy gyermek vagy testvérek örökbefogadására is alkalmas-e. Ha az örökbe fogadni szándékozók lakóhelye különböző gyámhivatal illetékességi területén van, el kell dönteniük, melyik gyámhivatalnak küldje meg a szakszolgálat a véleményeket.

A **gyámhivatal** az örökbefogadók meghallgatása után a vélemények, környezettanulmány, jövedelemigazolás és szükség szerint egyéb bizonyítékok alapján határozattal dönt az örökbe fogadni szándékozók alkalmasságáról, melyben rendelkezik arról, hogy milyen korú, egészségi állapotú és hány gyermek örökbefogadására alkalmasak. A gyámhivatal határozata annak jogerőre emelkedésétől számított 2 évig érvényes, kivéve, ha az érvényességi időn belül örökbefogadási eljárás jogerős befejezésére került sor. Ez utóbbi esetben - kivéve, ha az örökbe fogadni szándékozó személy testvérek örökbefogadására való alkalmasságát megállapították, és az érvényességi idő lejártát megelőzően a testvér is örökbe fogadhatóvá válik - a határozat érvényességi ideje az örökbefogadás tárgyában hozott határozat jogerőre emelkedésének napjával szűnik meg.

Az alkalmassági határozat jogerőre emelkedésekor a szakszolgálat a kérelem benyújtásának időpontjával nyilvántartásába veszi az örökbe fogadni szándékozókat, illetve hozzájárulásuk esetén megküldi adataikat az országos nyilvántartás számára is, és erről értesíti őket. Ezt követően a szakszolgálat félévente felkeresi az örökbe fogadni szándékozókat, és tájékoztatja őket kérelmük teljesülésének esélyeiről. A várakozási idő attól függően, hogy milyen életkorú, egészségi állapotú gyermeket, illetve akár testvéreket is szeretnének örökbe fogadni, 2-3-4 év is lehet.

Amennyiben 2 éven belül nem kerül sor örökbefogadásra, a határozat érvényességi ideje az érvényességi idő lejártát megelőzően benyújtott kérelemre, illetve a gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatára legfeljebb 1 évvel meghosszabbítható, feltéve, hogy azok a körülmények, amelyekre az alkalmasságot alapozták, nem változtak meg. Ha az érvényességi idő lejártakor folyamatban van az örökbefogadási eljárás, a határozat érvényességi ideje meghosszabbodik az örökbefogadási eljárás jogerős befejezéséig. Alkalmatlanság esetén egy éven belül új eljárás nem indítható.

Ha az örökbe fogadni szándékozó családi állapotában, személyi és életkörülményeiben (örökbefogadás, saját gyermek születése, házasságkötés, válás stb.), illetve az örökbefogadandó gyermekre vonatkozó elképzeléseiben változás következik be, a szakszolgálat elvégzi a változások által érintett újabb vizsgálatokat, a gyámhivatal pedig határozattal dönt **a felülvizsgálat** eredményéről.

Az országos örökbefogadási nyilvántartásba felvételét kérő **örökbe fogadni szándékozók** – mintegy 1000-1100 család, akik az összes (1500-1600 körüli) örökbefogadásra várakozó családot reprezentálják - **¼-ed része 3 év alatti gyermeket szeretne örökbefogadni, 22 %-uk jelezte, hogy 3-6 év közötti gyermeket is elfogad, és mindössze 3 %-uk vállalna 6-10 év közötti gyermeket.** A gyermek egészségi állapotára vonatkozó elvárások tekintetében a többség egészséges gyermeket szeretne, az egészségi problémát elfogadók is általában csak egészen enyhe problémákat vállalnak be. A hazai örökbe fogadni szándékozók 40 %-a vállalná testvérek örökbefogadását, gyakran viszont azzal a kikötéssel, hogy a fiatalabb gyermek legfeljebb egy éves legyen.

Tájékoztató az örökbefogadás előkészítéséről és az örökbefogadás engedélyezéséről

Az örökbefogadás előkészítése és az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás titkos örökbefogadás esetében:

Gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermek esetében a gyámhivatal határozata alapján - mely a gyermek örökbefogadhatóságáról rendelkezik - a területi gyermekvédelmi szakszolgálat készíti elő az örökbefogadást. Rövid időn belül helyezési értekezletet hív össze, melyen a szakemberek (a gyermek gyámja, gondozója, örökbefogadási tanácsadók, pszichológusok) közreműködésével eldöntik, hogy a jelentkezési sorrend szerint soron következő jelentkezők közül kinek mutatják be a gyermeket. A gyermek bemutatását követően – a gyermek ez alkalommal nem tudhatja, hogy mi a találkozás célja – döntenek el az örökbefogadók, hogy elindítják-e a gyermekkel való ismerkedés örökbefogadási célú folyamatát, a barátkozást. A barátkozást követően, amennyiben az örökbefogadók és a gyermek között megfelelő kapcsolat alakult ki, a szakszolgálat javaslatára, az örökbefogadók és a gyermek törvényes képviselőjének (aki a gyermek számára kirendelt eseti gondnok vagy hivatásos gyám) kérelmére indul az eljárás hatósági része, az engedélyező eljárás.

Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárásra **a gyermek lakóhelye szerinti megyeszékhelyen működő járási gyámhivatal illetékes, Budapesten a fővárosi kormányhivatal V. kerületi gyámhivatala, Pest megyében a Szentendrei Járási Gyámhivatal.**

Az örökbefogadókat a gyámhivatal jegyzőkönyvben nyilatkoztatja az örökbefogadással kapcsolatos lényeges kérdésekről.

Az örökbefogadóknak csatolniuk kell kérelmükhöz az örökbefogadásra alkalmasságukról rendelkező jogerős határozatot, és az eljárás során születési, ill., házassági anyakönyvi kivonatot, valamint jövedelemigazolást. Ha a gyámhivatal számára az engedélyezési eljárás során olyan új tény vagy körülmény merül fel, ami az örökbefogadók alkalmasságát megkérdőjelezi, a szakszolgálatot újabb alkalmassági vizsgálat elvégzésére kérheti fel.

Az örökbefogadóknak kérelmük benyújtásakor nyilatkozni kell arról, hogy kérik-e a gyermek kötelező gondozási időre történő kihelyezését családjukba.

A gyámhivatal a kötelező gondozási időre kihelyezésről **15 napon belül dönt.** Döntése előtt az örökbe fogadni szándékozók lakóhelyéről környezettanulmányt készít vagy szerez be, és beszerzi a gyermek egészségi, mentális állapotára vonatkozó véleményeket is. A kötelező gondozási idő **minimum egy hónap.**

A gyámhivatal az örökbefogadás engedélyezéséről a kérelem benyújtását követő naptól számított két hónapon belül dönt, kivéve, ha az elrendelt kötelező gondozási idő az egy hónapot meghaladja. Ez utóbbi esetben a gondozási idő lejártát követő harminc napon belül kell a döntést meghoznia.

A kötelező gondozási idő alatt a gyermek az örökbefogadók családjában nevelkedik, tartásáról az örökbefogadók kötelesek gondoskodni. A gyermek beilleszkedését a szakszolgálat figyelemmel kíséri, és a gondozási idő letelte után véleményét megküldi a gyámhivatalnak. A gondozási idő letelte után a

gyámhivatal meghallgatja az örökbefogadókat arra vonatkozóan, hogy fenntartják-e örökbefogadási kérelmüket.

Az örökbefogadást a gyámhivatal akkor engedélyezheti, ha az a gyermek érdekében áll, nem sért közérdeket, és nem jár a felek, vagy az eljárásban közreműködők számára anyagi haszonszerzéssel.

Az örökbefogadási eljárások során alapvető cél az örökbefogadható gyermekek számára a lehető legrövidebb időn belül megtalálni a megfelelő örökbefogadó szülőket. Ennek elősegítésére az örökbefogadás rendszere három szintre (egyben nyilvántartási szintre) épül:

1. a **megyei (fővárosi) területi gyermekvédelmi szakszolgálatok feladata** elősegíteni a területükön örökbefogadhatóvá vált gyermekek örökbefogadását. Elsősorban a saját nyilvántartásukban lévő örökbe fogadni szándékozók közül keresnek a gyermekek számára örökbefogadó szülőket.
2. Ha a megyei (fővárosi) nyilvántartásban nincs a gyermek számára megfelelő örökbe fogadni szándékozó, a következő szinten kezdődik a munka, az **EMMI Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztálya által vezetett országos nyilvántartásba** felvett más megyei jelentkezők közül kell a gyermek számára örökbefogadó szülőt keresni. Az országos nyilvántartásba azok az örökbe fogadni szándékozók kérik a felvételüket, akik meg tudják és meg akarják oldani, hogy lakóhelyüktől távolabbi megyéből fogadjanak örökbe gyermeket. Jelenleg Magyarországon az alkalmassági határozattal rendelkező mintegy 1500-1600 örökbe fogadni szándékozó közül kb. 1000 járul hozzá adatainak az országos nyilvántartásba felvételéhez.
3. Amennyiben az országos nyilvántartáson keresztül sem vezet a gyermek örökbefogadása eredményre, ennek hivatalos megállapítása után történhet az **EMMI Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztályán működő Központi Hatóság nyilvántartásából** a gyermek számára külföldi örökbefogadók kiválasztása. **Külföldre akkor adható örökbe egy gyermek, ha gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedik és örökbefogadhatóvá nyilvánították vagy tartós nevelésbe vették, és az örökbefogadása érdekében tett intézkedések nem vezettek eredményre.**

Titkos örökbefogadás nem szakellátásban nevelkedő gyermekek esetében:

Ebben az esetben tipikusan újszülött gyermekek örökbefogadásáról van szó, akiknek szülei úgy járultak a gyermek örökbefogadásához, az örökbefogadók személyét és személyes adatait nem ismerik (évente 70-90 gyermek esetében), továbbá többnyire inkubátorban elhelyezett, ismeretlen szülőktől származó gyermekekről (évente 3-5 gyermek). A gyermek hat hetes koráig a szülők visszavonhatják hozzájáruló nyilatkozatukat, illetve az inkubátorba helyezett gyermek szülője is jelentkezhet gyermekéért. A gyermekeket a szülők örökbefogadáshoz hozzájárulását – vagy megtalálását - követő néhány napon belül olyan leendő örökbefogadó családba helyezi a gyámhivatal, akik vállalják azt a kockázatot, hogy a vér szerinti szülők visszavonhatják örökbefogadáshoz hozzájáruló nyilatkozatukat a gyermek hathetes kora előtt. A gyermekek örökbefogadását a szakszolgálatok készítik elő, a nyilvántartásukba felvett a jelentkezési sorrend szerint soron következő örökbefogadók megkeresésével.

A gyermekvédelmi szakellátásból örökbefogadott és a szakszolgálatok által előkészített nem szakellátásban nevelkedő újszülött örökbefogadott gyermekek száma 2011-ben

A gyermek kora	Megyén belüli örökbefogadások száma*	Az országos nyilvántartás által közvetített örökbefogadások	Nemzetközi örökbefogadások	Összesen
0-3 éves	217(18*)	24	8	249
3-6 éves	42 (9*)	15	57	114
6-10 éves	24 (8*)	3	78	105
10-14 éves	10 (6*)	2	22	34
14-18 éves	5 (4*)			5
Összesen	298	44	165	507

Nyílt örökbefogadás esetében az örökbefogadás előkészítése, engedélyezése:

Az előkészítést többnyire a nyílt örökbefogadásokban közreműködő működési engedéllyel rendelkező **közhasznú szervezetek** vagy a **szakszolgálatok** végzik, de jelenleg nem kötelező közreműködésük.

A válsághelyzetben lévő várandós anyát/szülőt a közreműködő szervezetek elsősorban abban segítik, hogy gyermeke nevelését vállalni tudja, a lehetséges támogatásokról tájékoztatják, illetve erre irányuló igény esetén megszervezik családok átmeneti otthonában történő elhelyezését. Amennyiben a válsághelyzetben lévő várandós anya/szülő gyermeke nyílt örökbefogadása mellett dönt, a közhasznú szervezet előkészíti a várandós anya/szülő (k) és az örökbe fogadni szándékozók kapcsolatfelvételét.

Ha a kapcsolatfelvételt követően a felek megállapodnak az örökbefogadási eljárás megindításában, akkor **az anya lakóhelye szerinti megyeszékhelyen működő járási gyámhivatalnál, titkolt terhesség esetén a szülés helye szerinti megyeszékhelyen működő járási gyámhivatalnál** kérhetik az örökbefogadási eljárás megindítását. A terhesség akkor titkolt, ha válsághelyzetben lévő várandós anya úgy nyilatkozik, hogy szűkebb vagy tágabb környezete előtt titkolja terhességét.

A gyámhivatal a feleket **együttesen, tárgyalás keretében** hallgatja meg. Amennyiben a vérszerinti szülők hozzájárulnak gyermekük számukra ismert személyek általi örökbefogadásához, **hozzájáruló nyilatkozatukat annak megtételét követően nem vonhatják vissza**. Erre a szülőket az eljárás során figyelmeztetni kell.

A kötelező gondozásra kihelyezéskor a gyermek gyámjával a gyámhivatal az örökbefogadó szülőt rendeli ki, a vérszerinti szülő szülői felügyeleti joga pedig az eljárás befejezéséig szünetel, az örökbefogadás engedélyezését követően szűnik meg. A gyámhivatali meghallgatáskor csatolni kell a közreműködő civil szervezet – amennyiben közreműködik – működési engedélyét.

A kötelező gondozási idő alatt az örökbefogadók lakóhelye szerinti szakszolgálat kíséri figyelemmel a gyermek beilleszkedését.

Magyarországon jelenleg hét nyílt örökbefogadások előkészítésében közreműködő közhasznú szervezet rendelkezik működési engedéllyel:

- Alfa Magzat-, Csecsemő-, Gyermek- és Családvédelmi Szövetség,
- Bölcső Alapítvány,
- Együtt az Életért Közhasznú Egyesület,
- Fészek az Örökbefogadókért és Örökbefogadottakért Alapítvány,
- Gólyahír Egyesület,

- VÁRVA VÁRT Alapítvány,
- Baptista Szeretetszolgálat Alapítvány.

Ezen szervezetek országos hatáskörrel járnak el és nyilvántartják a náluk jelentkező, alkalmassá nyilvánított örökbefogadásra váró szülőket, valamint az örökbeadási szándékkal náluk jelentkező vér szerinti szülők gyermekeit. A gyermekek az örökbefogadást elősegítő szervezetek közreműködésével, a vér szerinti és az örökbe fogadó szülők közös kérelmére, a gyámhivatal döntése alapján alacsony életkorban alkalmas örökbefogadó családokhoz kerülhetnek. **Nyílt örökbefogadással csak Magyarországon élő magyar állampolgárságú örökbefogadók fogadhatnak örökbe.**

Az örökbefogadás jogkövetkezményei:

- Az örökbefogadott gyermek a vérszerinti gyermek családi jogállásába kerül, az örökbefogadók valamennyi rokonának (egyenes-, oldalági) rokonává válik, és majdani leszármazói is,
- Az örökbefogadás tartási jogokat és kötelezettségeket keletkeztet (melyek ugyanazok, mint vérszerinti gyermeknél)
- Az örökbefogadók családi nevét viseli a gyermek, kivételes esetben engedélyezheti a gyámhivatal korábbi nevének megtartását, ha az a gyermek érdekében áll,
- Vérszerinti szülőkként –amennyiben kéri- az örökbefogadókat jegyzik be az anyakönyvbe,
- Szociális juttatások ugyanúgy megilletik az örökbefogadót, mintha a gyermek vérszerinti gyermeke lenne, **2011. január 1-től a 3 év feletti gyermeket örökbefogadókat is megilleti 6 hónap GYES**
- A vérszerinti szülő tartási kötelezettsége és szülői felügyeleti joga megszűnik.

A nemzetközi örökbefogadásokkal kapcsolatos eljárások

A 2005. évi LXXX. törvény kihirdette a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezményt. Az Egyezménynek megfelelően a nemzetközi örökbefogadási ügyekben az Emberi Erőforrások Minisztériumának Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztályán belül működő Központi Hatóság felelős a külföldi örökbe fogadni szándékozó szülők kérelmeinek intézésében. Külföldi örökbefogadónak számít a külföldön élő magyar állampolgárságú személy is. Az Egyezmény szerint nemzetközi egy örökbefogadás, ha azt követően a gyermeket abból az országból ahol életvitelszerűen él (ahol a szokásos tartózkodási helye van) másik országba viszik.

A Hágai Egyezmény egyik fontos elve az, hogy az örökbefogadni szándékozók nem közvetlenül jelentkeznek örökbefogadásra, hanem az országuk központi hatósága által meghatalmazott szervezeteken keresztül. Azaz a magyar Központi Hatóság soha nem kerül közvetlen kapcsolatba az örökbefogadni szándékozókval, csak az őket képviselő szervezetekkel.

A szervezetek jelenléte azért is fontos, mert Magyarországon munkatársaik vannak, akik, ha örökbefogadási eljárásra kerül sor, akkor segítik a külföldről érkezett örökbefogadókat a 45-50 nap alatt, amennyit Magyarországon kell tartózkodjanak (lakás bérlete számukra, tolmácsolási feladatok ellátása, a gondozási idő alatt a kommunikációs problémákban segítség nyújtása, különösen nem várt események bekövetkezte esetén, a kommunikációs problémákból következő félreértések esetén „mediálás”, stb.)

A külföldi örökbefogadni szándékozó személy iratanyagát, tehát az őt képviselő szervezet nyújtja be, az gondoskodik fordításról, hitelesítésről. A benyújtandó iratanyag a következő iratokat kell tartalmazza:

1. a lakóhelyen készített helyszíni szemlét
2. jövedelemigazolást
3. az alkalmasságot igazoló szakvéleményt
4. a külföldi állam előzetes elvi engedélyét
5. külföldi állampolgárságot igazoló okiratot
6. nyilatkozatot az örökbefogadási szándék indokairól és az örökbefogadandó gyermekre vonatkozó elképzelésekről
7. a közvetítő szervezet jogosultságát igazoló okiratot, ha a jelentkezés közvetítő szervezet útján történik.
8. Fényképeket, lehetőleg fényképalbumot az örökbefogadni szándékozó szülőkről, családtagjaikról, lakókörnyezetükről és minden olyasmiről, ami az örökbefogadás szempontjából fontos lehet. (A fényképek a későbbiekben rendkívül fontosak lesznek, amikor a gyermeket/gyermekeket készítik fel az örökbefogadásra.)

Amint arról szó volt, az ügyfelek nem személyesen jönnek, hanem szervezetek útján, így a szervezetek útján tudjuk tájékoztatni az örökbefogadni szándékozókat a magyarországi helyzetről. Arról, hogy milyen életkorú, státuszú gyermekeket lehet Magyarországról örökbefogadni.

Jelenleg az alábbi országok állampolgárai fogadnak örökbe Magyarországról:

- Amerikai Egyesült Államok
- Franciaország
- Hollandia
- Norvégia
- Olaszország
- Spanyolország
- Svédország

A közelmúltban más országokból is érdeklődtek a Magyarországról való örökbefogadás lehetősége felől, azonban ennél több szervezet már kezelhetetlen lenne, nincs annyi örökbeadható gyermek, hogy még fogadhassunk szervezeteket.

A Hágai Egyezményhez való csatlakozásunkat követően rengeteg kérelem érkezett hozzánk, nagyon sok olyan is, mely kicsi egészséges gyermek örökbefogadására irányult.

A Központi Hatóság 2008-2011 közt korlátozta az általa elfogadott kérelmek számát. A kérelmek mennyisége kezelhetetlenül sok volt, ugyanakkor az örökbefogadni szándékozók iránt is felelősséggel tartozunk és két évnyi tevékenység után nagyjából tisztában voltunk azzal, hogy körülbelül mennyi örökbefogadható gyermek kerül a külföldre örökbeadható gyermekek rendszerébe. Ezekben az években nyolc év alatti gyermekekre irányuló kérelmet csak akkor fogadtunk el, ha az örökbefogadók vállalták beteg vagy súlyos magatartási problémákkal, illetve több évnyi elmaradással küzdő gyermek örökbefogadását. A másik lehetőség az volt, ha vállalták három, vagy annál több testvér együttes örökbefogadását. Nyolc év feletti gyermekekre is csak 15-15 kérelmet fogadtunk el egy-egy szervezettől.

2012 közepén alakult ki az egyensúly a kérelmezők és örökbefogadható gyermekek között,

azt követően ismét fogadunk el 5-7 éves egészséges gyermekekre vonatkozó kérelmeket is és a beadható kérelmek számát sem korlátoztuk 2013-ban.

Nem adnak be egészséges 4-5 év alatti egészséges gyermekekre vonatkozó kérelmet, mert az évek alatt megtapasztalták, hogy ilyen gyermek örökbefogadására kevés esély van.

Külföldre azok a gyermekek örökbeadhatók, akiknek Magyarországon nem sikerül örökbefogadót találni. Ők többnyire idősebb gyerekek, vagy kisebb gyermekek, akik komoly egészségügyi problémával-, esetleg több évnyi lemaradással-, vagy komoly magatartási problémákkal küzdenek.

Amint a Központi Hatóság nyilvántartásában kerül olyan örökbe adható gyermek, aki számára családot kell keresni az örökbefogadók közül, akkor a gyermek gondozási helye szerinti Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat munkatársai és a Központi Hatóság munkatársai együtt választják ki a gyermek életkorának, egészségi-, pszichés állapotának, személyiségének ismeretében a legmegfelelőbb örökbefogadni szándékozót.

A Központi Hatóság a kiválasztott örökbefogadni szándékozó ügyében eljáró meghatalmazott szervezetnek jelentést küld a gyermekről, amelyhez csatolja a rá vonatkozó szakvéleményeket és a kiskorú fényképét. Ezzel egyidejűleg felajánlja a Központi Hatóság a gyermekkel való megismerkedés lehetőségét. A jelentés kézhezvételét követő 30 napon belül az örökbefogadni szándékozóknak válaszolniuk kell arra vonatkozóan, hogy meg kívánják-e ismerni a gyermeket, vagy sem. Visszautasítás esetén a döntést meg kell indokolni.

Abban az esetben, ha az örökbefogadni szándékozók jelzik, hogy szeretnék megismerni a gyermeket, akkor a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat örökbefogadási referenseivel a szervezet magyarországi képviselője időpontot egyeztet, hogy mikor jöhetnek Magyarországra.

A gyermekkel való megismerkedés, barátkozási idő letelte után a gyermekvédelmi szakszolgálat munkatársai javasolják a gyámhivatalnak a gyermek leendő örökbefogadó szülei gondozásába helyezését. A gyámhivatal határozattal rendeli el a gondozásba helyezést. A gondozási idő minimum egy hónap. Az örökbe fogadni szándékozók ezalatt a gyermekkel együtt Magyarországon tartózkodnak, általuk bérelt lakásban/házban élnek, ahol a szakszolgálat munkatársai rendszeresen látogatják őket, a gyermek-szülő kapcsolat kialakulását figyelik és természetesen szükség esetén segítséget nyújtanak. A gondozási idő eredményes letelte után a gyermek törvényes képviselője (hivatásos gyám vagy eseti gondnok) és az örökbefogadni szándékozók közös kérelme alapján engedélyezi a gyámhivatal az örökbefogadást.

Az örökbefogadás engedélyezését követően két hónappal és egy évvel az örökbefogadók hatóságai a gyermekek helyzetére, beilleszkedésére vonatkozó jelentést küldenek a Központi Hatóságnak.

Néhány **statisztikai adat a 2012-ben külföldre örökbeadott gyermekekről**. A kisebb gyermekek vagy testvérsorok ifjabb tagjai, vagy a korábban leírt problémákkal rendelkeztek.

Korcsoport	Nem		Összesen
	Fiú	Lány	
0-3 év	8	2	10
3-6 év	32	22	54
6-8 év	35	17	52
8-10 év	8	10	18
10- 12 év	4	7	11
12-13 év	1	1	2
Mindösszesen	88	59	147

Ország	Kettes testvérpár	Hármas testvérpár	Négyes testvérpár
Olaszország	21	4	
Spanyolország	3		
Norvégia	3		
Hollandia	2	1	1
USA	2	1	1
Svédország	1		
Összesen	32	6	2

Megye	Örökbefogadott gyermekek száma
Szabolcs-Szatmár-Bereg	30
Borsod-Abaúj-Zemplén	26
Jász-Nagykun-Szolnok	17
Főváros	12
Veszprém	10
Bács-Kiskun	8
Hajdú-Bihar	8
Heves	8
Fejér	6
Nógrád	5
Somogy	5
Zala	3
Tolna	2
Győr-Moson-Sopron	2
Békés	2
Vas	2
Komárom-Esztergom	1
Baranya	0
Pest	0
Csongrád	0
Összesen	147

Közreadja: Szociális és Családügyi Államtitkárság, Szociális Lakossági és Tájékoztatási Osztálya – 2013.március